

Rondblik

Follow up?

H.B. Driessen

Voor mij ligt een drietal boekjes met de titel *Follow Up!*. Het is een nieuwe catechesemethode. ‘Follow up’ betekent: ‘iets dat volgt op.’ Blijkens de omslag is die naam gekozen, omdat het leren kennen van God en de Here Jezus niet pas begint op catechisatie. Vaak begon dat thuis, toen onze ouders ons ‘Ik ga slapen, ik ben moe’ hebben geleerd. En toen we heel klein waren en ‘Here, zegen deze spijze’ baden voordat we gingen eten. Kerkdiensten en de basisschool hebben ook een steentje bijgedragen in het leren kennen van de Here.

Er is nog een andere reden waarom de titel *Follow Up!* is gekozen. De Here Jezus zegt tegen de mensen: Volg Mij, in een Engelse vertaling: ‘Follow Me!’ Hij vraagt of we zijn leerlingen willen worden. Die vraag geldt niet alleen voor jonge mensen, maar ook voor ouderen. De lessen uit *Follow Up!* zijn bedoeld om te groeien als volgeling van Hem.

Voorlichting

De afgelopen zomer hebt u de advertenties in het *Nederlands Dagblad* en in gereformeerde kerkbodes wellicht wel gelezen. Er werden voorlichtingsavonden aangekondigd, waar een aantal redactieleden en een uitgever informatie gaven over het hoe en waarom van deze catechesemethode.

Een van de leden van de kernredactie van *Follow Up!* is Hans Meerveld. Hij is ook de projectleider van dit catecheseproject. In een aantal artikelen in *De Reformatie* heeft hij onder de titel ‘Catechese in beweging’ een toelichting gegeven op de aanpak van *Follow Up!*. In die artikelen hield hij zich bezig ‘met ontwikkelingen in het onderwijs en met gegevens uit de Bijbel met betrekking tot leren en onderwijzen’.

In het derde artikel, ‘Catechese in beweging 3’, schrijft Meerveld: ‘In de methode “Follow Up” wordt nadrukkelijk de Bijbel centraal gezet. Dat is niet alleen bedoeld als een aanwijzing dat er een verschuiving is t.a.v. het gebruik van bijv. de Heidelbergse Catechismus. Want die komt pas in de hogere jaren prominent naar voren. De uitdrukking geeft ook aan dat de leefwereld van de jongeren of de jongeren zelf niet het uitgangspunt voor de catechese vormen, maar de Bijbel’ (p. 592). In hetzelfde artikel merkt hij op: ‘catechese is in die zin te typeren als verbondsonderwijs.’

Follow Up!

De methode bestaat uit modules. Iedere module heeft een thema, bijvoorbeeld: ‘Jouw plek in de kerk’ (nr. 27) en ‘Wat vind jij van de Bijbel?’ (nr. 25). Elke module heeft zeven hoofdstukken. Een module wordt als een boekje van ongeveer dertig bladzijden uitgegeven, en je zou per jaar ongeveer drie boekjes kunnen behandelen, aannemend dat er ongeveer twintig weken per jaar catechisatie gegeven wordt.

Om deze modules te bespreken heb ik een aanloop nodig. Ik wil in het vervolg van dit artikel eerst iets vertellen over het ontstaan van de Heidelbergse Catechismus, dan iets zeggen over mijn catechisatie-ervaring, en daarna een aantal schriftgegevens langslopen. Met die

voorbereiding kom ik terug op de methode *Follow Up!*. U wordt dus uitgenodigd voor een korte rondleiding. Loopt u mee?

Heidelbergse Catechismus

De Heidelbergse Catechismus is het werk van twee mannen. Professor Zacharias Ursinus en Casper Olevianus, die ongeveer 400 jaar geleden in Heidelberg woonden. Zij werden door de keurvorst Frederik III van de Paltz gevraagd om een catechismus voor te bereiden. Het boekje is in 1563 in het Duits en in het Latijn gepubliceerd. Sindsdien is het in vele talen vertaald. Frederik III wilde met dit boekje de kerken in zijn land helpen om gereformeerd te zijn in hun leer en leven, in plaats van rooms, luthers of baptist. Op de synode van Dordrecht 1618/1619 is het boekje een van de belijdenisgeschriften geworden van de Gereformeerde Kerken. Het boekje wordt wereldwijd gebruikt als een samenvatting van de leer van de Schrift. Na de eeuwenlange, schriële roomse catechese was het een geweldige stap vooruit om als kerk de rijkdom van het evangelie te leren verstaan. Datheen heeft de Heidelberger in het Nederlands vertaald.

Hoe komen we aan catechese?

Ursinus schrijft in zijn commentaar op de Catechismus, dat God sinds het begin van de wereld niet alleen de God wilde zijn van oude mensen, maar ook van jonge mensen, kinderen en baby's. Want in het verbond met Abraham zegt Hij: 'Ik sluit een verbond met jou en met je nakomelingen, met alle komende generaties, een eeuwigdurend verbond: ik zal jouw God zijn en die van je nakomelingen' (Gen. 17:7). Daarmee zegt Hij dat jong en oud onderwezen moeten worden in de leer van de verlossing, naar de hun gegeven mogelijkheden.

De HERE heeft aan Abraham de weg van de verlossing bekendgemaakt, Hij heeft hem uitgekozen uit de volken van de wereld, opdat hij in zijn wegen zou leren te wandelen. Het Oude Testament staat boordevol met aanwijzingen en opdrachten om onderwijs te geven. Daarvoor worden speciaal de vaders aangesproken. Exodus 12 en 13: 'want de HEER zal door Egypte heen gaan om hen te straffen. Maar ziet hij bij een deur bloed ... dan zal hij aan die deur voorbijgaan' (12:23). 'Dit voorschrift blijft voor u en uw kinderen voor altijd van kracht' (vs. 24). 'En als uw kinderen dan vragen: "Wat betekent dit gebruik?", antwoordt dan: "ons heeft Hij gespaard"' (vs. 26-27).

'En als een van uw kinderen u later vraagt: "Waarom doen wij dit?" dan moet u dit antwoord geven: "Met krachtige hand heeft de Heer ons bevrijd uit Egypte, uit de slavernij"' (13:14). De Here onderwijst zelf (Ps. 32:8, Exodus – zie boven), en Hij schakelt vaders, moeders, ouderen, catecheten, leraren enz. erbij in.

Nog een gedeelte uit het Oude Testament: 'Hij richtte een getuigenis op in Jakob en stelde een wet in Israël, die Hij onze vaders gebood hun kinderen te leren, opdat het volgende geslacht die zou kennen, de kinderen, die geboren zouden worden, dat zij zouden opstaan om ze te vertellen aan hun kinderen: opdat die hun vertrouwen op God zouden stellen, en Gods werken niet vergeten, maar zijn geboden bewaren, en niet gelijk hun vaders, een weerbarstig en weerspanning geslacht, en welks geest niet trouw was jegens God' (Ps. 78:5-8). Het is ook een tekst die veel gebruikt is rond de stichting van gereformeerde scholen. In die triangelgedachte zoek je naar manieren om thuis, op school en in de kerk toegerust te worden tot nieuwe mensen.

In het Spreukenboek lees je soortgelijke opdrachten: 'vergeet mijn onderwijzing niet' (3:10), 'houd mijn woorden vast' (4:4), 'schrijf ze op de tafel van uw hart' (7:3), en voor wie meer

wil lezen: Deuteronomium 4:9; 6:7-8; 11:19; Spreuken 3:3; 4:2; 4:6; 6:21; 22:16; en in het Nieuwe Testament Kolossenzen 3:16 en Efeziërs 6:4. Het is een voortdurend pleidooi om de HERE te kennen in zijn oordelen, zijn machtige daden, zijn redding. Schrijf ze op de tafel van uw hart, prent ze in en houd ze vast.

Mijn catechese-ervaring

Mijn catechisatietijd is alweer een poos geleden. Wij hadden toen de tekst van de Catechismus bij ons, en de dominee besprak die met ons en de Bijbel ging open. Soms onder het genot van een heerlijke sigaar. Later kwam een boekje van ds. R.H. Bremmer en ds. G. Visee. In de vragen en antwoorden van dit boekje was een aantal woorden dik gedrukt, om je te helpen bij het leren. We leerden de vragen en de antwoorden van de Catechismus uit ons hoofd, en ik ben er dankbaar voor! Het ging over simpele tritsen: ellende, verlossing en dankbaarheid, over geloof, gebod en gebed, en over profeet, priester en koning. Wat krijg je dan veel gereedschap mee om mens te zijn op de aarde van Vader. Ik denk ook dankbaar terug aan het boekje van ds. C. van der Waal en ds. J. Kok, *Van strijd en zegepraal*. Het gaf me een prachtig overzicht van de vaderlandse kerkgeschiedenis, van dwaalleer, van Afscheiding en Wederkeer. De methodes *De weg* en *Ik geloof* zijn pas na mijn catechisatietijd gekomen. Ik ken die methodes (alleen) door onze kinderen.

Catechisatie en *Follow Up!*

Na deze rondleiding wil ik een aantal opmerkingen maken over catechese en over *Follow Up!*. Voor de indeling doe ik dat puntsgewijs:

1. Ik waardeer het dat er rond *Follow Up!* wordt nagedacht over catechisatie. Dat is belangrijk voor ons en voor de komende generaties. Het gaat om het onderwijs in de leer van Christus (2 Johannes :9).
2. De indeling in zeven lessen per module, de vragen bij de lessen en het materiaal dat wordt aangereikt, zijn de moeite van het overwegen waard, als je een catechisatieavond voorbereidt.
3. Ik vind het een vondst om een van de lessen uit een module met de ouders van de catechisant – thuis? – door te nemen. Dat stimuleert de gedachte dat catechisatie niet de hobby is van een kerk of van een predikant, maar dat het voluit een deel is van het dienen van de HERE in onze aardse missie.
4. Het valt me op dat er in de modules veel bijbelgedeelten aan de orde komen, maar ik zie helaas weinig terug van de Heidelbergse Catechismus, de NGB en de Dordtse Leerregels. Die belijdenisgeschriften zouden in de deeltjes voor ouderen ‘prominent naar voren’ komen, maar ook dat stelt teleur. Ik vind dat jammer, want die confessies helpen me niet alleen het Sola Scriptura (de Schrift alleen) te zingen, maar ze leren me ook lijnen in de Schrift. Ik leer iets van Tota Scriptura, de Schrift als geheel.
Ik hoop dat de bijbelgedeelten die behandeld worden in deze methode, na veel jaren gereformeerd onderwijs thuis en op school, min of meer bekende stof zijn voor onze jeugd. En net als de keurvorst van de Paltz zou ik dan willen, dat onze kinderen een stevig fundament meekrijgen door de behandeling van de Catechismus, de andere belijdenissen en van de kerkgeschiedenis.
Zijn we de kennis van die Catechismus langzaam aan het verliezen? Ik bedoel niet alleen voor de catechisatie van jongeren tussen 12 en 20 jaar, maar ook buiten deze leeftijdscategorie. Hebben we zo stiekemweg secularisatie in huis gekregen? En kennen we de belijdenis alleen nog als de ‘belijdenis der vaderen’?
Is er ’s zondags in de catechismusprediking ook zoiets aan de hand her en der? Wanneer

bij een Zondag uit de Catechismus een bijbelgedeelte gelezen wordt, en dan vervolgens alleen over dat bijbelgedeelte wordt gepreekt? Dan lijkt de lezing van de Catechismus een stukje folklore die je samen nog een poosje in stand wilt houden. En – baken in zee – het verdwijnt dan vanzelf, net als in de PKN.

5. Het valt in de bijbelgedeelten hierboven op dat vaders een belangrijke rol hebben in het onderwijs aan de kinderen. Recent schreef Jetze Baas in *De Reformatie* een artikel ‘Over Joodse opvoeding en onderwijs’, en gaf daar ter overweging: ‘Vader is voor de Joden de belangrijkste opvoeder in de Thora. Welke rol heeft de vader bij de geloofsoverdracht in onze gezinnen?’ Het lijkt erop dat wij als vaders zwemmen in de welvaart van salaris en vakantiedagen, en verder zijn we heel druk, druk, druk. Is het een aanval van de Boze dat we geen tijd nemen voor onderwijs aan onze kinderen, voor een doordeweekse gemeentevergadering, voor ouderling-zijn?
6. Gezien het recent verschenen rapport Deputaten Kerkelijke Eenheid lijkt me een gezamenlijke methode van GKv- en NGK-predikanten voorbarig, gezien de onduidelijkheid over de binding aan de confessie (par. 5.2.3.) en over het schriftverstaan (par. 5.3).
7. Al is de aanleiding van dit artikel de catechesemethode *Follow Up!*, het zou jammer zijn wanneer we alleen aandacht hebben voor de jongeren. Het gaat ook over catechisatie aan ouderen. Dat gebeurt gelukkig ’s zondags in de eredienst.
Als ik woorden als ‘inprenten’, ‘het Woord van Christus wone rijkelijk in u’ en dergelijke lees, heb ik het idee dat wij als GKv langzaam wegglijden. Onbedoeld, niet met opzet, maar toch. We hebben prachtige schetsen voor bijbelstudie, dagboeken, we hebben commentaren op het Nieuwe Testament, we hebben geld voldoende om die boeken aan te schaffen. Hebben we ook tijd om dat materiaal te lezen en te overwegen? Hoe zit het met onze wapenrusting Gods van Efeziërs 6? Voor inprenten heb je tijd nodig, en voor ‘rijkelijk in u wonen’ moet je niet druk, druk, druk zijn. Ouderlingen en diakenen worden in het bevestigingsformulier opgeroepen het Woord van God gedurig te onderzoeken, en catechisanten wordt gevraagd of de leer die in de christelijke kerk alhier wordt geleerd, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is, waarin je zalig kunt leven en sterven. Dan moet je toch weten wat er ‘alhier’ wordt geleerd? En, ook, dat moet je toch uit je hoofd kunnen zingen?
8. Ik loop het risico dat ik de twintig uur catechisatie per jaar overvraag, maar als toerusting van jonge en oudere mensen, zou catechese in een triangelkader niet misstaan. Dr. Verboom signaleerde kortgeleden een ontstellend gebrek aan kennis bij jonge kerkleden. Dan heeft hij met name jongeren op het oog uit het brede middenveld van de Nederlandse Hervormde kerk. In dit verband vraagt Meerveld: ‘Maar wie zegt dat dit niet geldt voor jongeren van de gereformeerde kerk (v)?’
‘Het roer moet om’, kopte het *Friesch Dagblad*, wanneer het verslag doet van het afscheidscollege van dr. Verboom. Ik hoop dat zijn pleidooi royaal gehoor vindt.
De predikanten, catecheseteams en allen die catechisatie geven, verdienen dus ons gebed en onze medewerking, want onze dagen zijn boos door de welvaart. En, als u kinderen op catechisatie hebt: probeer elke keer weer creatief met die kinderen in gesprek te komen en te blijven over wat er is behandeld, en laat dan ook merken waar uw schat is, in leven en sterven.
Er zijn intussen veel jaren verstreken waar in het kader van het ‘nieuwe leren’ iets uit het hoofd leren niet ‘in’ was. Je mocht het geleerde wel met je eigen woorden zeggen. Daarin lijkt gelukkig een kentering te komen, zodat kennis die paraat is, weer gewaardeerd wordt. Ik begrijp dat een vwo-leerling gemakkelijker uit het hoofd kan leren dan een leerling uit het vmbo, en dat onderscheid moet ook verdisconteerd worden. Toch zou ik heel graag willen dat we gemeentebreed, jong en oud, grote stukken van de Heidelbergse paraat

hebben.

En verder, zouden we samen weer op volwassencatechisatie moeten gaan en ons de Heidelberger eigen moeten maken? En zo de roemrijke daden van de HERE te vertellen aan de komende generaties?

Een kijkje over de grens

Van tijd tot tijd mag ik een eredienst bezoeken van de Orthodox Presbyterian Church (OPC) te Morgantown, West Virginia. Daardoor lees ik ook het blad van de OPC *New Horizons*. Maandelijks staat er in het blad een kleine rubriek 'Gefeliciteerd'. Daarin worden de namen van kinderen vermeld die de kleine Westminster Catechismus geheel uit het hoofd kunnen opzeggen.

Voor de morgendienst is er Zondagsschool, ook voor volwassenen. Na de opening haalt de predikant een aantal kaartjes uit zijn broekzak met bijbelgedeelten erop. Hij leest een klein stukje voor: 'En gij Betlehem Efrata ...', en dan zegt iemand uit de klas de rest van de tekst op, en dat gaat zo tien-twintig teksten door! Daarna gaan ze samen het boek van Ridderbos over Paulus behandelen. Ze zijn intussen bezig met hoofdstuk 3 over de zonde.

Ik doe verwonderd en dankbaar mee en schrijf in gedachten een artikel.

Literatuur:

Follow Up!, <http://www.follow-up.nu/>. De methode is in wording. Er verschijnen regelmatig nieuwe modules. Er is een bijbehorende cursus *Didactiek van de catechese*, er is ook een leerplan. De participanten van *Follow Up!* kunnen via deze website informatie uitwisselen. De website biedt aanvullende informatie en materiaal zoals filmpjes, cartoons en alternatieve werkvormen.

J.J. Arnold, *Wandelen met God*, Woord en Wereld, nr. 2.

J. Meerveld, 'Werken aan betekenisvolle catechese', in: *De Reformatie* 16 april 2005.

J. Meerveld, 'Catechese in beweging', 4 artikelen in: *De Reformatie*, mei 2007.

Wikipedia (Nederlands) > Catechismus. Er staat wel een artikel in over diverse roomse catechismussen, maar nog niet over de Heidelberger.

Jetze Baas, 'Over Joodse opvoeding en onderwijs. De beste opvoeding van de wereld', in: *De Reformatie* 15 december 2007.

'Roer in catechese moet om. Dr. Wim Verboom, over kennis en catechese in de twintigste eeuw', in: *Friesch Dagblad* 29 september 2006 (rubriek 'Geloof en kerk').